

ТАКСОНОМІЧНИЙ СКЛАД РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ ВІДВАЛУ № 2-3 НКГЗК «СТЕПОВИЙ»

Ю.М. Ореханова

аспірант кафедри ботаніки та екології
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Вступ. В останні десятиліття простежується посилення антропогенного впливу на всі природні екосистеми. В Криворізькому регіоні розвиток промисловості та транспорту є пріоритетними напрямком економіки, відбуваються істотні зміни в рослинному покриві. Існує певна залежність між ступенем індустріалізації регіону та ступенем антропогенної трансформації екосистем. Результатом антропогенної трансформації є поширення синантропних рослин у складі рослинних угруповань.

Мета роботи: дослідити рослинні угруповання відвалу № 2-3 НКГЗК «Степовий».

Об'єкт дослідження: таксономічний склад рослинних угруповань відвалу відвалу № 2-3 НКГЗК «Степовий».

Методи дослідження: загальноприйняті геоботанічні методики, метод пробних площадок. Дослідження рослинних угруповань відвалу здійснюється за загальноприйнятими геоботанічними методиками [3]. На території відвалу нами було розміщено 10 дослідних ділянок, що знаходяться в межах північної експозиції у різних екологічних умовах. Ділянки 1, 7 і 8- розташовані на плато; 2, 5, 6 і 9- перша берма, 10 і 3- друга берма, 4- третя берма. Зроблено 40 геоботанічних описів.

Результати та їх обговорення. Відвал № 2-3 НКГЗК «Степовий», розташований в Інгулецькому районі міста Кривого Рогу, в межах Причорноморської низовини, з географічними координатами 47° 49' 20 "N 33° 15' 15 "E.

За класифікацією антропогенних форм рельєфу відвал за висотою є середнім (h=50 м), за площею дуже великим (S=473,4 га), за об'ємом великим (V=155,4 млн.м³). Форма відвалу «Степовий» є видовжена, складна, трьохярусна, платоподібна. За гідрологічними характеристиками відвал є сухопородним, складеним зі змішаних гірських порід, суглинків і глин з домішками вапняків, піску та скельних порід. Територія відвалу знаходиться у помірній кліматичній зоні з чітко вираженими порами року. Пересічна температура січня – 5,1 °С, липня + 22,5 °С. Період з температурою +10 °С становить 179 днів. Опадів 400 мм на рік, переважно в літній період. Висота снігового покриву 10 см [1]. Різноманітність орографії, експозиції берм, літологічного складу обумовлює варіабельність екотопічних умов відвалу.

Виявили, що рослинні угруповання на пробних площадках представлені 40 видами, які належать до 38 родів та 17 родин. Найбільш розповсюдженими видами є *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert, *Silaum alpestre* Mill. (L.) Thell. , *Taraxacum officinale* (Wigg.) Webb. ex Wigg., *Lepidium ruderae* (L.) , *Artemisia absinthium* (L.), *Glechoma hederacea* (L.) Waldst et Kit., *Potentilla pilosa* (L.) Willd, *Hieracium villosum* (L.) Jacq. Серед родин найчисельнішими за кількістю видів є: *Asteraceae*, *Brassicaceae*, *Fabaceae*. [2, 4]

Нами встановлено, що відвал є частково рекультивованим. Плато відвалу складене скельними породами, за відсутності рекультивації. Ділянки розміщені на плато - №1 (8 видів), №7(4 види), №8(3 види) мають найменшу кількість видів і є малоприсадними для розвитку рослинних угруповань. Тераси берм складені із суглинку та дрібнозему, на них сформується найбільша кількість видів трав'яної та дервної рослинності, що формує гумус.

На I бермі ділянки №2 (18 видів) і №5 (20 видів) були повністю рекультивованими, а ділянки №6 (11 видів) і №9 (6 видів) частково рекультивовані. На II бермі ділянки №10(11 видів) та №3 (18 видів) повністю рекультивовані. На III бермі ділянка №4 (14 видів) повністю рекультивована. Кількість видів змінюється залежно від ступеня рекультивациї. Чим більше рекультивована поверхня відвалу, тим більша чисельність видів спостерігається на пробних ділянках.

Як відомо, основу флористичного спектру формують 10-15 основних родин. Родини за кількістю видів формують такий ряд убування (у %): ділянка №1: Asteraceae-50, Fabaceae-12,5, Poaceae-12,5, Apiaceae-12,5, Brassicaceae- 12,5; ділянка №2: Asteraceae-38,8, Brassicaceae-16,5, Poaceae-5,5, Apiaceae-5,5, Boraginaceae-5,5, Solanaceae-5,5, Polygonaceae-5,5, Rubiaceae-5,5, Rosaceae-5,5, Plantaginaceae-5,5; ділянка №3: Asteraceae – 27,7, Poaceae - 11, Brassicaceae -11, Apiaceae - 5,5, Boraginaceae - 5,5, Solanaceae - 5,5, Polygonaceae - 5,5, Rubiaceae - 5,5, Rosaceae - 5,5, Caryophyllaceae - 5,5, Lamiaceae - 5,5, Geraniaceae - 5,5; ділянка №4: Asteraceae – 35,7, Poaceae-14,2, Brassicaceae – 7,1, Apiaceae -7,1, Boraginaceae -7,1, Polygonaceae - 7,1, Geraniaceae – 7,1, Fabaceae- 7,1, Euphorbiaceae – 7,1; ділянка №5: Asteraceae – 40, Brassicaceae- 10, Poaceae- 5, Apiaceae- 5, Solanaceae – 5, Rubiaceae - 5, Rosaceae - 5, Lamiaceae - 5, Fabaceae- 10, Euphorbiaceae –5, Scrophulariaceae – 5; ділянка №6: Poaceae- 18,1, Brassicaceae- 27,5, Apiaceae – 9, Asteraceae – 18,1, Boraginaceae – 9, Rosaceae – 9, Violaceae – 9; ділянка №7: Asteraceae- 75, Poaceae- 25; ділянка №8: Asteraceae- 66,6, Brassicaceae- 33,3; ділянка №9: Asteraceae- 33,3, Poaceae-16,6, Brassicaceae- 16,6, Apiaceae –16,6, Lamiaceae – 16,6; ділянка №10: Poaceae- 9,1, Brassicaceae- 9,1, Apiaceae-9,1, Asteraceae- 36,3, Boraginaceae – 9,1, Solanaceae – 9,1, Rosaceae – 9,1, Lamiaceae – 9,1.

Родина Asteraceae представлена найбільшою кількістю видів на всіх геоморфологічних елементах відвалу і на всіх площах.

Таблиця. Тасономічний склад рослинних угруповань відвалу № 2-3 НКГЗК «Степовий»

Таксоми	Кількість таксонів									
	Берми								Плато	
	1				2		3		МД	
	МД				МД		МД			
2	5	6	9	10	3	4	1	7	8	
Родина	10	11	7	5	8	12	9	5	2	2
Рід	18	19	10	6	11	18	14	8	4	3
Вид	18	20	11	6	11	18	14	8	4	3

Примітка: МД – моніторингова ділянка.

Висновки. Видовий склад рослинних угруповань відвалів за розділом таксонів різного рангу є досить подібним на різних ділянках, істотно відрізняються лише угруповання плато. Це свідчить про те, що на різних елементах мезорельєфу формуються різні екологічні умови. Домінування родин Asteraceae, Brassicaceae і Fabaceae свідчить про їх більшу пластичність у різних екологічних умовах.

Список використаної літератури

1. Казаков В.Л. Природнича географія Кривбасу / В.Л. Казаков, І.С. Паранько, М.Г. Сметана, В.О. Шпунунова, В.В. Коцюрба, О.О. Калініченко. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. - 156 с.
2. Определитель высших растений Украины / [Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др.]; под ред. Д.Н. Доброчаева К.: Наукова думка, 1987.- 545 с.
3. Лавренко Е.М. Полевая геоботаника: в 4-х т. /Е.М. Лавренко, А.А. Корчагин. – Ленинград: Наука, 1972.- Т. 4: - 330 с.
4. Тарасов В.В. Флора Дніпропетровської та Запорозької областей./ В.В. Тарасов– Монографія. – Д.: Видавництво Дніпропетровського національного університету, 2005. – 156 с.